

Učiteljski Tovariš

Glasi „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: M. Poklukar: Olajšave. — Janko Likar: Leopold Belar. — Jakob Dimnik: Jezikov nauk v prvem šolskem letu. — Jos. Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — A. Likožar: Poziv. — Književnost in umetnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Olajšave.

Spisal **M. Poklukar**.

VI.

Ropisani moralni podpori učiteljstva naj se pridruži še druga, ki mu bo omogočila direktno uporabo njegovih, z mnogoletnimi študijami pridobljenih zmožnosti in znanosti v prid trpečemu človeštvu. V mislih so nam volitve v občinski, deželni in državni zbor!

Oglejmo si občinski odbor! Tu sedi navadno polno neizšolanih gostilničarjev, neštudiranih trgovcev, kak imovit rokodelec, semtertja je vsejanih morda nekaj trdnih kmetov in pridejana sta jim časih še gospoda župnik in šolski vodja, poslednji zelo redko. Kaj bi kmetje rekli koscu, kateri ima kaljeno in ostrosklepano koso na priročnem kosišču, a vzel bi skrhan srp in šel kosit ledino? Psovki, s katerimi bi ga obsipali, nima noben slovar na slovenski zemlji; in občinski zastop brez šolskega vodje

je sličen našemu ledinarju. Občinski starejšine sklepajo o cerkvi, šoli, zdravstvu, denarnih nakladah, cestah, mostovih i. t. d., v njihovi občini pa stanuje, recimo, zdravnik, zemljemerec, profesor, uradnik, duhovnik in učitelj, a čestokrat ni nobenega v občinskem odboru. V občinah se imajo reševati v malem obsegu skoraj vse zadeve, katere prepletajo človeško družbo, in človeku bi se rodila ponosna misel, da občani komaj čakajo, da jim dojde kak izobraženec, katerega sprejmo z navdušenjem ter hlastno posade med občinske očete nalik vnetemu vrtnarju, ki dobi krasno cvetko, jo izkoplje ter skakljaje presadi na svoje cvetične lehe. Ne vemo, ali je svet res zopet udarjen s slepoto kakor za dobe Odrešenikove, da ne spozna med seboj onega, ki bi mu pomagal najuspešneje, ali ima toliko pogreškov na vesti, da se boji zmožnega ocenjevalca? — Pač; še nekaj je, na kar smo v hipu pozabili, in to je boj za obstanek. Vsak slabè si misli: Če oni pride v občinski odbor, bo ostal v njem in bo izpolnjeval moje mesto, bo zadušil nas vse, kakor košata rastlina

Leopold Belar.

Spisal **Janko Likar**.

Odpri se je nov grob, in zemlja je zahtevala svojo žrtev! Položili so vanj moža, ki je stal še pred kratkim močan in trden kot hrast tam v logu, premagujoč vse sile sovražnih elementov . . .

Pomikal se je dolg izprevod po ulicah ljubljanskih, in v tem izprevodu sem korakal tudi jaz.

Pred menoj in za menoj je bilo polno ljudstva: dolga vrsta žalujočih in nežalujočih ljudi . . . In stopal sem in mislil:

Svet se navadno klanja pred svojim mamonom — pred bogastvom in zlatim teletom; za osebo, ki je impo- novala z imetjem, se vse drvi ob nje pogrebu; za siromakom ne! Ali si bil ti, ki te pelje tu pred menoj mrtvaški voz k večnemu pokoju, tudi bogataš, zakopan v zlatu?

Ne! — Bogastva nisi imel!

Pa vendar — zakaj se pomika toliko ljudstva ob tvoji krsti?

Posvetnega bogastva ni imel ta pokojnik — bogastvo njegovo so bile njegove plemenite čednosti, njegovo zlato srce!

Kaj pa je bil v življenju? S čim si je priboril to čast, da so ga spremljali na zadnem poti otroci, možje in žene, da so plapolale pred njegovo krsto zastave?

Učitelj — ljudski učitelj je bil!

Koliko dela, napora, vztrajnosti, marljivosti je pač moral prebiti, da si je pridobil toliko ugleda; pa koliko skrbi, bridkosti, koliko žaljenja je bilo pomešanega v to delovanje! Zato pa je bil njegov izprevod tako veličasten!

Za križem je korakala šolska mladina obeh mestnih deških petrazrednic s svojimi učitelji; za to se je pomikala dolga vrsta sirot iz sirotišča, glasno moleč za pokoj njegove duše; za njimi je plapolala zastava pevskega društva „Ljubljane“ z mnogoštevilnim zborom; takoj za njim je vihrala zastava „Zaveze krščanskih socialistov“, za njo je stopala dolga vrsta nje pristašev. Potem so nosili vence . . . Za njimi je stopal mož z blazino, na kateri je bil pripet zlati zaslužni križec in častna kolanja. Nato so stopali frančiškani z gorečimi svečami, za njimi pa so peli teologi v mogočnih akordih večnolepi miserere. Potlej

zamori s svojo senco vse bližnje zelenje; to je pa grozno tehten moment — zato proč z učiteljstvom!

Prav lahko se namreč prepričaš, da se najpljitveje a premožno človeče kaj rado da voliti v vse občinske zastope, osobito v krajni šolski svet, in potem ostentativno pričakuje, kako ga boš častil in se plazil okolo novega ter mogočnega predstojnika, če ne, te bo tožil kar naravnost deželnemu šolskemu svetu. Dobila se bo že plačana roka, katera mu bo sestavila izjavo, in na to se bode podpisal ter poslal v Ljubljano, da ga bodo spoznali tam imenitni gospodje, a domačini radi njegove hrabre zmožnosti sila občudovali, kar že samo na sebi mnogo pomeni. Ako ima ovadba tudi uspeh, no, potem sta padli na en mah kar dve muhi. Najtožnejše pri tem je, da se dobe izobrazenci, kakršnih pa bi ne smelo biti, kateri take volitve podpirajo, hočejo ter javno in skrivno delujejo za nje, zakaj duševna slabeta so najboljše orodje v le količkaj večjih rokah. Kako gospodarijo v takih občinah, to bridko čuti učiteljstvo, zakaj pogosto mora čakati po štirinajst dni ali po ves mesec, preden dobi potrebno kredo, gobo in tinto. Drugega delovanja v občinskem odboru ne bomo razlagali, ker tu ni prostora za to, in tudi je škoda dragega časa, ki ga moramo rabiti le v prid in povzdigo šolstva. Pa kaj ti kažemo občinski zastop? Glej v Ljubljano v deželno zbornico, kjer se zbira inteligenca, in izročeno je deželnim poslancem šolstvo z učiteljstvom na milost in nemilost po vsi vojvodini Kranjski, tu vidiš ljudsko šolo v svetlejši, ugodnejši luči zastopano! O, ironija! Na vseh 37 zborničnih stolih ne najdeš prostora enemu samemu ljudskemu učitelju; vsi stanovni so tu razvrščeni, le ljudski učitelj nima mesta, kamor bi položil svoj prst, in vendar: koliko zmožnih mož šteje učiteljstvo v svojih vrstah, kateri bi po mnogoterih izkušnjah v življenju, izvrstno dovršenih študijah, po svojih izbornih ter neustrašenih govorih bili prav dobro došel član deželni zbornici! Ozrimo se še više! Na carskem Dunaju opazimo državni zbor. Med tam delajočo gospodo so poslali navadnega sprevodnika in človeka, kateri se odlikuje po svoji marljivi brezposelnosti ter po uspešnih dvobojih; tu najdemo gotovo ljudskega učitelja v zado-

se je pomikal voz z duhovščino, za njim pa so peljali krsto, ki je bila popolnoma pokrita z venci in s trakovi.

Za krsto so šli sorodniki, za njimi pa velika množica drugih spremljevalcev. Tu je bil župan deželnega stolnega mesta Ivan Hribar; c. kr. deželni šolski nadzornik Šuman, c. kr. vladni svetnik Merk, deželni odbornik dr. Ivan Tavčar, prošt dr. Klofutar, kanonika Zamejic in Rozman, okrajni šolski nadzornik Fr. Levec, ravnatelj Hubad, mnogo profesorjev, učiteljev in učiteljic iz mesta in z dežele, obilica uradnikov itd. Za to gospodo je stopalo „Društvo katoliških delavk“ ter mnogo odličnih dam. Zastopani so bili vsi stanovni od visokega do najnižjega. In ljudskemu učitelju je veljal ta velikanski izprevod! Biti je moral izvanreden mož, da mu je bil tako izvanreden pogreb; biti je moral dika učiteljstva, da so ga odlikovali na zadnjem poti na ta način!

Mož, ki je ležal tam v rakvi in spal mirno spanje pravičnika, mož, ki je delal ves čas svojega življenja čast svojemu stanu in ki je še sedaj s svojim pogrebom povzdignil ugled učiteljskega stanu, je bil — Leopold Belar.

(Konec prih.)

stnem številu. Zopet nič! Saj vaj, saj vaj, bi rekel rešetar, če ga ni v Ljubljani, kjer kujejo ljudsko šolstvo, ga na Dunaju tudi ni treba; kaj pa bi delal tu, saj državni zbor nima z ljudsko šolo nič opravila! Res! Pa če bi prišel zopet kak predlog o reformi ljudskega šolstva, ali kaka druga razprava o nji, katerih je vsako leto v izobilju, no, potem smo zagotavljeni, da se k besedi oglasi prav mnogo poslancev, od katerih pa nobeden niti srednjega nivo dosege ne bode, ker bodo vsi govorili brez lastne izkušnje. O ljudski šoli govoriti, učiteljstvo tožariti in obrekovati je lahko, ker je šola blizu in učiteljstvo še daleč ne tako samozavestno, kakor bi lahko bilo; ali o nji razpravljati, njeno bistvo razmotrivati in pravo pogoditi, to znajo le strokovnjaki izmed učiteljstva in še ti so redki, katerih pa tako zelo pogreša občinska kakor deželna in državna zbornica. Tu sem spraviti učitelja, kateri bode spreten in vreden član, to je prvo in poglavito stremljenje, za katerim naj teži združeno učiteljstvo v svojo srečo in blagor šolstva.

Ker smo že pri volitvah, izpregovorimo še eno! Videli smo vse postavodajne zastope brez učiteljstva, a v čitalniške, bralne, pevske in gasilnih društev ter kmetijske podružnične odbore pa učiteljstvo kar pritiskajo; tu mora biti, saj se tu plačuje članarina, in tajnik dela povrh za vse in to zastonj, pri cestnih in lepševalnih odborih ga najdemo že redkeje, ker tu je večja čast zvezana z izvolitvijo; a učiteljstva ni spustiti k časti, ostane naj majhen. A vedite, da je tudi navaden učitelj velik med človeštvom; zrel je, njegova matura ga dviguje zelo visoko k vrhom, do katerih se je sploh moči pospeti ženijalnemu bitju človeškemu. Ne mislite, da ga bode zadržali, ter da se vam bode klanjal in tvoril glavni del štafaze, ker tisti časi so minili za vedno, zakaj sedanje učiteljstvo ima svoje zastopnike pri vseh vedah in spretnostih ter si bode iste znalo priboriti v deželni in državni zbornici z vašim sodelovanjem ali zoper vašo voljo. Visoka vlada pa bode to prizadevanje učiteljstva gotovo z radostjo podpirala, ker je enako v njeno kakor učiteljsko korist, da zadobi zmožne, mirne ter delajoče poslance, kar je osobito v naši ropotavi dobi eminentne vrednosti.

Jezikov nauk v prvem šolskem letu.

(Jakob Dimnik.)

3. Ponavljanje vsebine.

S ponavljanjem vsebine berila dobi učenec najboljšo podstavo za spise. V I. šolskem letu imajo pa nazorne in govorne vaje namen vaditi otroka v ustnem izraževanju mislij. S temi vajami se navadi otrok jezika učiteljevega, posebno če je v vsakem pravilnem odgovoru zapopadeno tudi vprašanje ter vsak odgovor učenci posamezno in pogostoma tudi skupno ponavljajo. Na ta način se otrok najpreje nauči, da zna to, kar sliši, tudi doslovno ponoviti. Pa tudi pri razpravljanju berila v Abecedniku zahtevaj učitelj od učenca, da popolno in pravilno odgovarja. Razgovarjanje in pripovedovanje pred čitanjem je posebno v tem pogledu velike važnosti, zakaj le na podstavi razgovarjanja, oziroma pripovedovanja pred čitanjem smemo zahtevati od učenca, da nam ponovi vsebino berila. Pa le na stavljena vprašanja se mora vsebina v I. šolskem letu ponavljati in sicer doslovno, kakor je v knjigi, zakaj otrok še ni vajen se izraževati,

da bi rabil samostojno pravo obliko stavka in primerno besedo ob pravem času.

Vzemimo kot zgled prvo berilno vajo „Šola“: Kam hodimo? Hodimo v šolo. Kaj smo? Učenci smo. Kaj vidimo v šolski sobi? V šolski sobi vidimo okna, duri, stene, strop in tla. Kaj stoji v sobi? V sobi stoji peč in veliko klopij. Kje sedi vsak učenec in koga gleda? Kaj delamo pred ukom? Kaj potem? Kaj ima vsak učenec pod klopijo spravljen? I. t. d.

4. Memoriranje.

Učni zmoter: „Učiti se na pamet lahkkih vzornih beril v vezani besedi“.

Memoriranje ali učenje na pamet ima v ljudski šoli važno ulogo, zakaj večina učencev stopi po končani šolski dobi v praktično življenje, v kojem morajo to uporabljati, kar so se učili — oziroma zapomnili v ljudski šoli. Zvest in obsežen spomin je torej za življenje velik zaklad. Dober spomin pa ni otroku prirojen, ampak si ga mora pridobiti s pridnostjo in najboljšo sredstvo za to je memoriranje ali učenje na pamet. Z memoriranjem si krepi otrok svoj spomin in zato bodi vsakemu učitelju sveta dolžnost, da memoriranje prav tako pridno in vestno goji, kakor kak drug predmet. Memoriranje nam tudi učni črtež predpisuje in sicer za 1. šolsko leto: „učiti se na pamet lahkkih vzornih beril v vezani besedi“. Teh lahkkih in vzornih beril nam pa učni črtež ne našteje in marsikdo bi mislil, ali bi ne bilo prav, ko bi imeli kak predpis, katera berila se uči otrok v 1. šolskem letu na pamet. To je nepotrebno in na nižji stopinji skoraj nemogoče. Kaj, koliko in kako naj se uči na nižji stopinji na pamet, to se mora že prepustiti dejanjskemu razumu in pedagogiški izobraženosti dotičnega učitelja. Pomisliti je treba pred vsem, da imamo v 1. razredu šestletnega otroka pred saboj, ki ima še jako mehke in nežne možgane. Zato se učitelj zelo varuj pretiravanja v memoriranju pri otrocih nižje stopinje. Naložimo n. pr. v slabotno posodo samega čistega zlata, posoda se bode upognila ali utrla, če bode mo preveč naložili vanjo. Skušnja nas pa tudi uči, da otroci, koje so roditelji že v 4. ali 5. letu mučili z učenjem raznih molitvic ali pesmic, da imajo ti otroci — ko prično pohajati šolo — navadno prav slab spomin, zato ker jim je spomin zaradi prezgodnjega ali preobilnega učenja na pamet otrpnel. Na enak način greše tudi mnoge otroške vrtnarice, ki uče otroke v zabaviščih pretežkih in predolgih pesmic na pamet. V otroških vrtcih se otrok ne sme prav nič mučiti z učenjem, da še celo vedeti ne sme, da se uči, ampak učiti se mora igranje — skoraj nehote. Tak otrok, ki zna že pred šolsko dobo veliko molitvic in pesmic na pamet, zdi se mi podoban prav mlademu cvetočemu drevescu. Razumen vrtuar ne bode pustil cvetja na drevescu, ker dobro vé, da prezgodno cvetje drevescu v rasti in razvitku škoduje. Prav iz tega vzroka škoduje tudi mlademu otroku preobilno učenje na pamet. Zaradi tega nastane tudi čestokrat nejevolja oziroma nasprotje med roditelji takih otrok in med ljudskim učiteljem, češ, moj otrok je že pred šolsko dobo veliko znal, kako to, da v šoli ne napreduje, gotovo se učitelj nič ne briga zanj, ali ima pa „piko“ nanj, dočim se je učitelj še bolj ukvarjal z njim, kakor pa z drugimi otroci.

Če je pa tako, bode znabiti kdo mislil, da se otrok ne sme prva leta nič na pamet učiti. Ne, ni res to; saj

sem poudarjal spočetka, da je memoriranje najboljšo sredstvo za pridobitev dobrega spomina, le otrokovo starost je treba tu vpoštovati, in vse, kar se otrok uči na pamet, naj se uči z učiteljem, nikdar pa ne sam.

Prvega pol leta v 1. šolskem letu naj se združi memoriranje z nazornim naukom. Kratke uganke, izreke, pogovore in pesemce, ki se naslanjajo na nazorni nauk, naj se uče otroci pol leta v 1. šolskem letu na pamet. Potem pridejo na vrsto kratke pesmice, koje otroci pojó, vender ne preveč. Naštevaje obravnavanih predmetov (rečij) ter naštevaje glavnih delov kake reči, je izvrstna vaja za memoriranje. Daljše pesmice, ki imajo več, kakor 3 ali 4 vrstne kitice in se ne pojo, naj se ne uče na pamet v 1. šolskem letu.

* * *

Po tej poti, ki smo jo zaznamovali v teh splošnih opazkah, dobi učenec najboljšo podstavo za spisje, ki je končni uspeh jezikovnega nauka.

Spisje je venec vsemu pouku, glavno sredstvo duševnega razvoja in neovrgljivo spičevalo dušne zrelosti — zrcalo, v katerem vidi vsak učitelj samega sebe, sliko, ki predstavlja vso šolo z učiteljem vred. To je težaven predmet, ki zahteva od učitelja mnogo pedagogiške izobraženosti, mnogo delavnosti in pridnosti ter mnogo dejanjskega razuma. Prav zaradi tega je spisje v ljudski šoli še precej in rad zanemarjen predmet.

Namen spisju v ljudski šoli je, da se naučé učenci svoje misli ustno in pismeno izraževati. Misli pa moremo izraževati samo tedaj, ako jih imamo. V prvi vrsti je tedaj skrbeti, da si učenci pridobe misli, iz katerih se osnuje pismeni sestavek. O kakem dovršenem spisnem slogu v ljudski šoli še ne moremo govoriti, ker tu se ne gleda toliko na proizvajanje novih mislij, kakor na to, da vedó učenci pravilno in logično napisati, kar se jim je povedalo in razložilo. Berilo, stvarni pouk, življenje doma in v šoli, letni časi, razna opravila ljudij, cerkvene in šolske slavnosti so neizcrpni viri spisnim vajam. Razumevanje tega, kar se je čitalo, izobrazovanje govora z besednimi in stvarnimi razlagami, ponavljanje tega, kar se je čitalo, vaje v učenju na pamet so pogoji snovanju mislij pismene predstave; pravopisje in slovnica tvorita pa obliko sestavka. Kjer le en teh delov manjka, tam tudi pismeno izraževanje ni popolno, bodisi glede snovanja mislij ali pa oblike. Spisje nam torej najbolj pokaže, kako goji učitelj učni jezik in kako učenci istega razumijo.

Tako važen predmet, ki nam služi torej kot nekako merilo učnih uspehov, pač zasluži, da učitelj največjo pozornost nanj obrača.

Podstavo spisju moramo pa položiti že v 1. šolskem letu in prva stopinja spisovnih vaj je prepisovanje pojedinih besed in kratkih stavkov. Predno se pa učenci vadijo prepisovati, morajo se vaditi poprej misliti in govoriti. Govorne vaje so tu glavno sredstvo, s katerimi moremo doseči, da bode učenec kdaj mogel svoje misli jasno povedati. Takoj s prvim šolskim dnevom moramo pričeti vplivati na učenca, da začenja misliti, gledati moramo na to, da dobi o vsem, kar mu ponuja narava in vsakdanje življenje, prave jasne pojme. Da se pa učenec začne dobro zavedati o rečeh, ki ga obdajajo, treba dokaj časa. Zrno, katero je učitelj otroku vsadil, potrebuje skrbne učiteljeve vzgoje, predno začne kaliti in se razvijati. Prvo

in tudi drugo šolsko leto je pravzaprav le pripravljalni pouk, ki ga imenujemo nazorni nauk. Nazorni nauk je v prvih dveh šolskih letih središče, okoli katerega se suče ves pouk. Kdor se ni navadil rečij, prikazni in dogodeb natančno in z razumom opazovati, ta tudi o njih nikdar svojih mislij ne bode mogel jasno izraziti. V nazornem nauku se obravnavaj vse, kar postani pozneje spisna tvarina. Začenjaj z imenovanjem rečij, koje vidi učenec v šoli, zunaj šole, doma itd. Da si pa učenec reči laže zapomni, treba je, da ga vadimo naštevati jih po kaki določeni vrsti; opozorimo ga, da se imenitnejše reči imenujejo pred manj važnimi. Ako n. pr. naštevamo reči, ki se nahajajo v šoli, razvrstimo jih v šolsko opravo in učila. Tako se navadi učenec brez učiteljevega opozorjenja reči uredovati, kar je razvitku učenčevega uma zelo važno. Za tem sledi popisovanje rečij na vprašanje: Kaj je reč? Kateri so njeni deli? Kdo jo je naredil? Čemu je? Iz česa je?

Kadar se obravnava ene skupine dokonča, slede naj ji primerne povesti, uganke in pregovori. Povest učitelj enkrat ali dvakrat povej, potem jo pa zahtevaj na stavljena vprašanja.

To so glavna sredstva, s katerimi navadimo otroka misliti in mu razvežemo jezik. Učitelj pa glej strogo na to, da odgovarja učenec v popolnih stavkih t. j., da z odgovorom tudi vprašanje zveže. Učenec se uči govoriti!

Kakor sem že omenil, je za govorne vaje najboljše sredstvo nazorni nauk in pozneje pa stvarne razprave beril. Seveda tudi od učitelja se zahteva, da stavi popolna, metodično pravilna vprašanja; le potemtakem smemo zahtevati od otroka, da nam odgovarja v popolnih stavkih.

Pouk pri razpravi beril bodi pa kar najbolj mogoče temeljit; berilo postani duševna last otrokova. S tem pomnožujemo v otroku besedno zalogo.

Vsak napačen odgovor učitelj pridno popravlja, učenec pa ponavlja, zakaj ustno izraževanje mislij je prelaz k pismeni predstavi mislij. Pri stvarni razpravi beril, posebno pri ponavljanju tega, kar se je čitalo — seveda na stavljena vprašanja — učenec prav mnogo govori. Pogosto in čestokrat tudi brez miselnosti čitanje ne pospešuje otrokovega izraževanja, ampak le povpraševanje po vsebini.

Prav dobre vaje za spisje so tudi vaje v učenju na pamet in to takoj od prvega šolskega leta do najvišje stopinje ljudske šole. Jezik uzornega berila, ki se ga je učil učenec na pamet, postane učenčeva last in vsled tega je tudi na pravi način prednaša; naposled se pa učencev jezik in jezik uzornega berila nekako zjedinita med sabo.

Na ta način se učenec v prvem šolskem letu najboljše pripravja za spisje — ustno izraževanje mislij, katero je pripravljano za pisмено izraževanje mislij.

Kadar navadimo otroka toliko, da zna posamezne črke bolj ali manj na ploščico pravilno pisati, smo storili prvi korak za pisμένο izraževanje mislij. Takoj po premaganju teh mehaničnih težav pri pisanju začno otroci prepisovati zloge in potem pa poedine besede. Pisμένο naj se naštevajo ali zapisujejo, oziroma prepisujejo s šolske deske ali iz knjige imena oseb, živalij, rečij itd., ki jih vidijo otroci v šoli, zunaj šole, doma, na polju itd. Sploh naj otroci to, o čemer se ustno izražujejo, če le možno, tudi zapisujejo, oziroma prepisujejo. Tako prepisovanje je ponavljanje že priučene tvarine iz nazornega nauka, ki se je prej dobro ustno pogovorila.

Prepisovanje pa ni tako lahko, kakor bi znabiti marsikdo utegnil misliti. Pri prepisovanju moramo zahtevati od otroka, da prepíše besedo za besedo, oziroma stavke za stavkom — da še več; tudi vsako znamenje, vsako piko, ločilo in naglas mora prepisati in vmes pa ne sme prav nič izbrisati ali popraviti. V ta namen mora pa imeti učenec mnogo vaje in potrebnih navodil.

Učitelj prepisuj prve vaje v prepisovanju sam na šolsko tablo. Med tem naj si pa učenci — ne znamenje za znamenjem — ampak celi zlog in pozneje celo besedo dobro in natančno ogledajo, razložijo v glasnike in potem šele prepíšejo. Tako prepisovanje hasni. Med posameznimi besedami nahajajoča se ločila morajo otroci natančno opazovati in tudi prepisati.

Predolgih vaj v prepisovanju pa ne smemo dajati otrokom v prvem šolskem letu. Če jim dajemo predolge naloge, potem vsled tega besedno obliko površno opazujejo, napačno zapišejo in potem pa popravljajo. Temu se polagoma privadijo in vsled tega še v višjih razredih ne znajo prepisovati. Če znajo mladi začetniki dve vrstici brez napake prepisati, smo dosegli zmoter, ki ga predpisuje učni črtež glede spisja za prvo šolsko leto.

Pismene izdelke učencev pa učitelj marljivo in vestno popravlja; zakaj učenec sme po vsej pravici zahtevati od učitelja, da mu nalogo, ki jo je s trudom in marljivostjo izdelal, pregleda in popravi. Če učitelj tega ne stori, vzame učencu veselje do pridnosti in delavnosti, obenem ga pa napelje k površnosti in lenobi. Pa ne samo posamezne naloge, ampak vse mora učitelj pregledati in popraviti. Pri nalogah, ki so se med poukom na šolsko tablo izdelale, pregled pač ni težak. Pri enem učencu pohvali učitelj pisavo, pri drugem pograjaj to ali ono napako, pogreške tretjega učenca popravljaj na šolski tabli; četrtega pograjaj zaradi slabe pisave, petemu zapiši dober red v zapisnik kot posebno odlikovanje itd. Na ta način se naloge enega oddelka v kratkem času pregledajo in deloma tudi popravijo. Učenec ve, da vzame učitelj njegovo nalogo v roko in to ga spodbuja k pridnosti.

Zdaj pa preidimo k obravnavanju malih črk. Kot podstavo temu obravnavanju smo si vzeli podobice iz Razinger-Žumrovega Abecednika, oziroma iz Razinger-Žumrovih stenskih tabel. (Dalje prih.)

Kulturne slike s Kranjskega.

Spisal Jos. Ciperle.

51. Še drugi prebivavci Kranjskega.

Poglejmo še na Notranjsko. Tu so imeli že prazgodovinski prebivavci svoja razna imena, akoravno so bili vsi Ilirci. Nekateri so se imenovali Istrijane, drugi Liburničane, tretji Japode, in celo Turiskarji so prebivali po severnem delu Notranjskega. No, sedaj tudi ni nič bolje. Tudi sedaj se imenujejo prebivavci Notranjskega za vsakim voglom, v vsakem kotu, v vsaki dolini in kotlini drugače. Tako so n. pr. prebivavci po celem vrhniškem sodnijskem okraju Vrhničani, stanovavci cele Cerkniske doline Cerkničani, in oni, prebivajoči po celi Ložki kotlini, Ložani. Okolo Postojne prebivajo Pivčani, od Sv. Petra naprej pa Brkini. Prebivavci cele Vipavske doline so pa kar kratko in malo Vipavci.

Seve, Slovenci so vsi razen Kočevcev, a ločijo se vendar drug od drugega, četudi ne po jeziku, pa vsaj po raznih šegah in navadah, dostikrat tudi po noši in po — svojeglavnosti. Seve, nekateri bi tudi radi našli v jeziku kaj razlike, češ, tako majhen narodič, kakor so Slovenci, ima toliko narečij, da Slovenec ne razume Slovenca. Čudno je le to, da ti veliki norci dobe še večje norce, ki jim to verjamejo in raznašajo, zakaj brez teh večjih norcev bi ne mogli životariti oni veliki norci. Izmed različnih šeg in navad so pa po Kranjskem najrazličnejši ženitovanski običaji. Pa saj to bi tudi nič ne delo, ko bi bili še različnejši, zakaj glavna stvar pri ženitvi je le ta, da si ženin in nevesta obljubita pred mašnikom večno zvestobo. Razni običaji raznih krajev na Kranjskem so se v teku časa že dokaj poednačili, in tega je ravno škoda. Mnogo pametneje bi bilo, ako bi se prebivavci sami malo bolj približali drug drugemu v mišljenji, v dobroti in v potrpljenji.

Res, priroda je stvarila Kranjski svet tako različen, da mu ga v različnosti ni para. Visoki golci, čarobni holmci in skalovite puščave; široka polja, mične dolinice in romantiška jezera. Kje je taka deželica, ki ima toliko krasote, toliko milobe, a tudi toliko strahovitosti. Ta različen svet Kranjski je vplival tudi na prebivavce. Toda, kjer ni napravila priroda sama že med prebivavci Kranjskega, tam jih je naredila in jih nareja še dandanes trma prebivavcev samih. Ta trma je provzročila dostikrat, da so se odtujili prebivavci raznih krajev drug drugemu bolj, nego drugim narodom. To se vidi pri nas v zasebnem, a tudi v javnem življenji. Da se imenujejo prebivavci vsakega kota drugače, to bi še nič ne bilo, ako bi bilo n. pr. ime Vipavec, Metličan, Tuhinjec i. t. d. le samo v to, da se z njim pove; iz katerega kraja je ta ali oni človek. Toda, žalibog, v tem nazivanji tiči seme tistega prokletega našega separatizma, naše trme in naše ogorčenosti proti rodnemu našemu bratu, seme našega žalostnega nasprotja in preziranja. S tem, da reče kdo: jaz sem Vipavec, jaz sem Metličan i. t. d., pove obenem tudi: jaz sem vse kaj drugega, nego vi drugi prebivavci Kranjskega. Nikjer se ne čuje toliko psovk proti rodnim svojim bratom, nikjer ni toliko pravn, nikjer toliko sebičnosti, kakor na Kranjskem. Nikjer ne zametuje bolj brat brata, nikjer ne dela drug drugemu toliko zla, kakor na Kranjskem. Dobro je le to, da so Slovenci najštevilnejši narod na Kranjskem. Gorje jim, ako bi imeli kakega mogočnega tekmeča v deželi! Morda bi pa tudi potem ne bilo tolikega nasprotja med njimi. Morda bi bili potem celo mogočnejši in vplivnejši. Moč naroda ne tiči ravno vedno v mnogoštevilnosti, ampak sila njegova je v prvi vrsti v spoštovanju samega sebe, v spoštovanju in uvaževanju svojih rodnih bratov. Vsled naših raznih nasprotij smo prišli že ob ves kredit pri drugih Slovencih in tudi pri drugih narodih, zakaj kdo nas bode uvaževal, ako se ne uvažujemo sami? Verjemite, da niti eden nas ni boljši in tudi ne slabši, nego drugi.

(Dalje prih.)

P o z i v

gospodom tovarišem s Kranjske, ki so 2 ali 3 leta dejansko služili pri vojaki.

Ni ga menda stanu, kateremu bi se vedno nalagale nove dolžnosti, a bi pri vsem tem užival še tako malo pravic, kakor ravno učiteljski stan. Pri vsakem stanu se jemlje v poštev tudi vojaška leta, le pri

učitelju se niti v pokojnino ne všteva. Koliko smo izgubili tisti, ki smo morali iti za 3 leta k vojakom, čutimo šele sedaj, ko je uveden štatus. Če nam že teh let, ki smo jih brez lastne krivde izgubili, niso prav nič vpoštevali pri določitvi štatusa, smemo s tem večjo pravico terjati, da se nam vsaj vštejejo v pokojnino.

Ne vem, zakaj bi ravno mi, ki smo bili v letih 1875—1881 vzeti k vojakom že z devetnajstimi leti, imeli od vojašine to škodo. Pred nami in za nami so imeli olajšavo, da so dobili dopust ter so svoje orožne vaje v počitnicah opravili, a mi smo morali iti vsi od kraja na 3 leta služiti. Da napravimo skupno prošnjo na veleslavni deželni zbor, da bi nam vsaj v pokojnino štel vojaška leta, prosim, če bi mi hotel vsak gosp. tovariš-vojak po dopisnici odgovoriti na sledeča vprašanja:

a) Rojstno leto; b) leto nabora; c) v katerem letu pripravnice je bil dotičnik vzet k vojakom; d) je li imel že maturo, preden je šel k vojakom; e) je morda šele po odsluženju vojaških let šel v pripravnico; f) šaržo, katero je opravljal pri vojaki; g) pri katerem polku je služil; h) ali se je udeležil okupacije v Bosni in Hercegovini? S kolegijalnim pozdravom!

A. Likozar,

nadučitelj v Preserju.

Književnost in umetnost.

Slovenski zemljevid „Monarhija Avstro-Ogrska“. V Ed. Hölzlovem geografičnem zavodu na Dunaju je izšla ravnokar Vincenc Haardtova „Monarhija Avstro-Ogrska“. Za porabo v slovenskih šolah priredila profesorja Simon Rutar in Fr. Orožen. Aprobiran za učiteljsišča in za ljudske in meščanske šole z odlokom z dne 14. malega travna 1899, števil. 7011, za srednje šole pa z odlokom z dne 26. malega travna 1899, števil. 11.475. Cena na platno napetemu zemljevidu z mapo 6·50 gld., s palicami pa 7·50 gld. Mislimo, da nam ni treba tega prepotrebnege zemljevida šele priporočati, saj smo ga komaj pričakovali. Zemljevid vstreza vsem zahtevam, zatorej le hitro po njem!

„Bravec“ ali „bralec“? — Jezikoslovna razprava. Napisal R. Perušek. Pridejane so: Opombe k Levčevemu „Slovenskemu pravopisu“. V Ljubljani, 1899. Založil pisatelj. — Prodaja L. Schwentnerjeva knjigarna v Ljubljani. Cena 30 kr., s pošto 33 kr. — Ob priliki kaj več.

Venček cerkvenih pesmi za šolarje, katerega je izdalo in založilo katoliško tiskovno društvo v Mariboru, obsega na 48 straneh 30, po cerkvenem letu razdeljenih cerkvenih pesmi. Pridejane so tudi kratke mašne molitve, molitev po tihi sv. maši in skrivnosti sv. rožnega venca. Velja komad 10 kr., 50 komadov 4 gld. in 100 komadov 6 gld. 80 kr. proti predplači. Poština za komad 2 kr., za 50 in 100 komadov 30 kr. Naročuje se v tiskarnici sv. Cirila v Mariboru, Koroške ulice št. 5.

Naši dopisi.

Iz Postojne. Letošnja okrajna učiteljska konferenca za postojnski okraj se je vršila dne 14. m. m. (v šolskem poslopju) v Št. Petru. — Udeležba je bila polnoštevilna. — Konferencijo je počastil s svojo navzočnostjo gospod okrajni glavar Viljem vitez Laschan.

Predsednik, gosp. c. kr. okrajni šolski nadzornik J. Thuma, otvori zborovanje, pozdravi navzoče, posebno gospoda glavarja ter se v toplih besedah spominja tragične smrti presvetle cesarice. Svojim namestnikom si izbere g. nadučitelja M. Zarnika, a zapisnikarjem sta bila z vzklikom izvoljena g. nadučitelj Korbar in gđc. učiteljica Mazi.

Gospod glavar zahvali gosp. predsednika za pozdrav ter opominja učiteljstvo, da imej vedno pred očmi geslo slavnega pedagoga Dittesa, ki pravi: „Ne nazaj, ne navzdol, temveč naprej in navzgor!“ Zatem je g. nadzornik v svojem poročilu v jedrnatih besedah naslikal dobro in slabo šolo. Poročilo je bilo sprejeto z glasnim odobravanjem. — Po prečitaniu med letom došlih ukazov in odredb je poročal g. učitelj V. Krek o lepispisu. — Njegovo zelo zanimivo poročilo je izvabilo glasne „živio in dobro!“; z odobravanjem je bil sprejet predlog, da se ponatisne poročilo v „Tovarišu“.

Za njim je poročal g. učitelj L. Fettich-Frankheim o vzgoji patrijotičnih mož v avstrijski zgodovini kot najvažnejšem sredstvu v dosego tega namena. — Tudi to velezanimivo in patrijotično poročilo je zbudilo glasno odobravanje in ploskanje.

Načelnik okrajne učiteljske knjižnice, g. šolski vodja Primožič, poroča o stanju knjižnice. Revizorjem računa sta bila izvoljena gg. Horvat in Wider.

Na to se je vršila volitev v okrajni knjižnični odsek; per acclamationem so bili izvoljeni gospa Levstek, gdč. Juvančič in gg. Fettich, Gorjup in Levstek.

V stalnem odboru bodo v bodočem šolskem letu: gospa Levstek in gg. Zarnik, Skala in Fettich.

K sklepu zahvali g. nadzornik gospode referente za njih trud, navzoče za njih pazljivosti, a g. okrajnega glavarja pa za njegov poset.

Po konferenciji se je vršila volitev enega zastopnika v okrajni šolski svet. — Od oddanih 41 listkov je bil eden prazen, a 40 jih je pa nosilo ime Antona Skale.

Po končanem dnevnem delu nas je zbral skupni banket v gostilnici g. Frana Geržine v prijateljski in kolegijalen pomenek. — Po kratkem zabavnem bivanju smo si stisnili roke ter se razšli na vse vetrove našega okraja.

Iz Vipave. (Važen odlok.) Pri zadnjih dopolnilnih volitvah v krajni šolski svet vipavski so se izžreballi izmed petih članov — trije, med katerimi je bil tudi predsednik sam. Ko se je volitev izvršila, se je bilo novič krajnemu šolskemu svetu konstituirati. Sejo zato je sklical podpredsednik, katere so se udeležili od 7. članov samo trije in en namestnik, in to radi tega, ker se je mislilo, da takih sej nima sklicevati podpredsednik, temveč najstarejši član. Vložila se je pritožba, kateri je c. kr. okrajni šolski svet popolnoma ugodil; a na priziv te razsodbe pa je c. kr. drž. šol. svet z odlokom z dne 5. listopada 1898 št. 2691 tako-le razsodil:

1.) Po §-u 10 al. 2 zakona z dne 25. svečna 1870 drž. zak. št. 11 ima najstarejši član sejam takrat predsedovati, ako sta predsednik in podpredsednik zadržana. — Podpredsednik je bil opravičen in dolžan kot zastopnik predsednika, čegar poslovanje je nehalo vsled njega izžrebanja in se to z njegovo izvolitvijo članom krajnega šolskega sveta ni zopet obudilo, pri v svrhu omenjene volitve potrebni seji predsedovati in, kar je samo ob sebi umevno, to sejo tudi sklicati.

2.) Tudi dejstvo, da se je seje udeležil namestnik, ni uvideti kot pomanjkljivost volitvenega postopanja, zakaj ne le, da so namestniki poklicani se seje vdeležiti, kadar stalno odstopi eden ali drugi član, temveč tudi takrat, ako je kateri član začasno zadržan, je bila vdeležitev namestnika pri dotični volitvi brez vsakega vpliva na izid iste.

3.) Po §-u 12. al. 1 gori omenjenega zakona zado- stuje za sklepčnost krajnega šolskega sveta navzočnost treh članov tudi takrat, ako stvar zadeva izvršitev kake volitve.

Iz Celovca. (Predsednik družbe sv. Mohorja, stolni prošt dr. Valentin Müller †.) Po dolgi — šestnajstmesečni — mučni bolezni je preminil v Celovcu dne 6. rožnika t. l. inf. prošt tamošnjega stolnega kapitlja, preč. g. dr. Valentin Müller, predsednik naše dične družbe sv. Mohorja. — Pokojnik se je porodil v Glinjah, v slovenskem Rožu, dne 10. grudna 1816. Po dovršenih gimnazijskih in bogoslovnih naukah v Celovcu je bil posvečen v mašnika dne 29. mal. srpana 1840. Služboval je najprej za kaplana v Št. Juriju ob Zili in se od tam podal v višji duh. zavod „Frintaneum“ na Dunaju, kjer

je postal doktor bogoslovja (l. 1847.) Za tem je služboval v Logivasi, Celovcu, kjer je poučeval tudi v bogoslovju, in kot župnik v Kotmarivasi. L. 1859. je prišel za stolnega korarja v Celovec, kjer je nadzoroval šolstvo. Po uvedbi novih šolskih zakonov je postal član deželnega šolskega sveta in nadzornik celovških ljudskih in srednjih šol. L. 1866. je prevzel vodstvo duh. semenišča, l. 1884. pa je bil imenovan za inful. stolnega prošta in vodjo bogoslovnih nauk. — Za mnoge zasluge ga je imenoval cesar za viteza Franca Jožefa reda in reda železne krone III. vrste. Papež pa mu je podelil čast apostolskega prototarija in časnega komornika. — L. 1873. ga je hotel cesar imenovati ljubljanskim škofom, a dr. Müller je odklonil visoko čast. — L. 1860. je stopil na čelo Mohorjevi družbi in ji je bil do smrti predsednik. Mnogo je storil za njo, jo uspešno branil ob mnogoterem nasprotnem napadu. — Bil je mož temeljitega znanja, a v javnosti ni nikdar nastopil. Bodi mu časten spomin!

Vestnik.

Najvišje odlikovanje „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“. Dijaška ustanova, ki jo je ustanovilo „Slov. učit. društvo“ v trajen spomin in proslavo cesarjevega zlatega jubileja, je dobila dovoljenje, da sme nositi Najvišje ime: „Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem“. Dotični odlok se glasi: K. k. Landespraesidium in Krain. Laibach, am 17. Juni 1899. Z 3170/Pr.

Auf Grund Allerhöchster Ermächtigung Seiner k. und k. Apostolischen Majestät hat das k. k. Ministerium des Innern im Einvernehmen mit dem k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht die Bewilligung ertheilt, dass die aus Anlass des Allerhöchsten 50jährigen Regierungs-Jubiläums von dem slovenischen Lehrervereine in Laibach errichtete Schülerstipendien-Stiftung nach dem Allerhöchsten Namen Seiner Majestät (Kaiser Franz Joseph I. Jubiläumsstiftung für Lehrerwaisen) benannt werden dürfe.

Hievon wird der Stadtmagistrat zufolge Erlasses vom 9. Juni 1899 ad Z. 3368/M. J. und unter Beziehung auf den Bericht vom 15. Mai 1899 Z. 17.436 zur weiteren Verstaendigung in Kenntnis gesetzt.

Der k. k. Landespraesident:

Hein m. p.

Učiteljski konvikt: Iz Kranja namesto venca na krsto umrlega šolskega voditelja v pokoju v Ljubljani, gospoda Leopolda Belarja, gospodje: Peter Mayr 5 gld., A. Lavrenčič 2 gld., L. Poljanec 1 gld., Janko Sajovic 50 kr., X 50 kr., Vilibald Rus 1 gld., dr. Žmavc 50 kr., Marija Mayr 5 gld., K. Florian 1 gld., dr. Šavnik 3 gld., Vinko Majdič 3 gld., dr. Prevc 1 gld. 50 kr., Ciril Pirc 2 gld., Fr. Luznar 50 kr., M. Pajk 50 kr. — Za prodano delnico „I. Narodnega Doma v Rudolfovem“ 16 gld.

Osebnе vesti. Nadučitelj v Šmartnem pod Šmarno goro, g. Fran Rojina, je iz službenih ozirrov (!) premeščen v Št. Vid pri Vipavi.*) Učitelj na Slapu, g. Fran Puncuh je premeščen v Ljubno. Definitivno sta prideljeni učiteljica gdč. Avgusta Matanovič slovenski mestni dekliski šoli v Ljubljani in učiteljica gdč. Friderika Konsensegg nemški mestni dekliski šoli v Ljubljani. Učitelja g. Matija Petschauer v Svetlem Potoku in gospod Andrej Eppich v Kočevski Reki sta menjala svoji mesti. Nadučitelj g. Matija Hudovernik v Dobrepoljah in učitelj g. Fran Jurman v Št. Janžu sta stopila v pokoj. Nadučiteljem pri Sv. Križu pri Ljutomeru je imenovan ondotni podučitelj Ivan Pušenjak.

*) Kakor čujemo, so na podstavi tega slučaja storila tri učiteljska društva primerne korake pri naših poslancih, da štittjo na merodajnem mestu novo šolo in napredno učiteljstvo. Uredn.

Et meminisse juvat. G. Koblar, ki bi danes najrajši vtopil vsakega naprednega učitelja v žlici vode, je govoril ob priliki VIII. glavne skupščine „Zaveze“ v Opatiji o učiteljstvu nekako tako-le: „V ljubljanskem muzeju sem našel listino, v kateri je zapisano, da je bila starodavna Liburnija z danes tako slavno Opatijo združena s Kranjsko. Združeni smo bili torej že nekdanj; danes smo sicer ločeni po kronovini, a združeni smo po duhu. Danes ste se združili v medsebojno delo slovenski in istrskohrvaški učitelji. Z veseljem sem prišel med Vas, častita gospoda, da Vas pozdravim in navdušim za narodno delo. Na Vas se naslanja narod pri nas, posebno pa potrebuje Vaše opore v teh krajih. Vsakdo, kdor pozna Vaše delo in zasluge za probujo naroda, mora Vas spoštovati in čislati! Čislam in spoštujem Vas tudi jaz, zato sem prišel med Vas.“

Od takrat bodo minula kmalu tri leta. Slovensko učiteljstvo je ostalo v svojih nazorih in prepričanju tako, kakor je bilo; izpremenil je pa svoje prepričanje gospod Koblar ter bije vsled tega z napadi na učiteljski stan najbolj samega sebe po zobeh. Slovensko učiteljstvo je ohranilo še vedno svoje narodno srce, pri g. Koblarju smo pa zasledili mesto tistega srca, ki se je še pred nedavnim časom navduševalo za napredno učiteljstvo, „natlačen meh“ z jezo, sovraštvom in raznovrstnimi drugimi strastmi napram „liberalnim“ učiteljem.

Pons asinorum. G. Koblar ima ali zelo slab spomin, ali pa misli, da smo učitelji res taki „duševni revčki“, če meni, da smo že pozabili, kako se je navduševal in zanimal še pred tremi leti za tiste „liberalne“ učitelje, ki so mu danes hud trn v peti. Temu „liberalizmu“ je g. Koblar večkrat kumoval. To dejstvo podkrepljajo prav dobro te-le značilne besede, ki jih je pisal g. Koblar „liberalnemu“ slovenskemu učitelju. Evo jih doslovno:

„Danes sem čital v „Slovenču“ ostudni napad na slovensko učiteljstvo. Pons asinorum! No, kaj tako nesramnega tudi v tukajšnjih židovskih časnikih ne najdem. Bodete pač vsi učitelji pokazali škofovskim slugam, da zna dolgoušec tudi krepko — breniti nazaj! Solidaren protest vsega učiteljstva bi bil na mestu!“ — Tako je pisal g. Koblar naprednemu učitelju dne 22. vinotoka 1896. l. z Dunaja. Danes se pa navdušuje onkraj „mostu za osle“ v družbi očeta izzivajočega članka „Pons asinorum“ za učitelja-cerkovnika v Börnigu! Če se torej slovenski učitelji branimo z vsemi silami nekdanje mežnarske dobe, s tem pokažemo le — po Vašem nauku, č. g. Koblar — da zna dolgoušec tudi breniti nazaj! In če tuintam tudi Vas nekoliko obrca, ne štejte mu tega v zlo, ampak voljno trpite, se potrkajte na prsi ter priznajte skesano: mea culpa! — Kdor ima maslo na glavi, naj ne hodi na solnce!

Družba sv. Mohorja. Po smrti velezasluženega predsednika dr. V. Müllerja in dolgoletnega odbornika B. G. Rosbacherja je bilo pri družbi sv. Mohorja izpraznjenih dvoje odborniških mest. V smislu družbenih pravil se je zbralo dne 18. m. m. nad 40 celovških udov, da izvolijo nova odbornika. Volitev je vodil dosedanji družbeni podpredsednik, preč. g. stolni školastik in poslanec Lambert Einspieler, ki se je v iskrenih besedah spominjal zaslug pokojnih odbornikov za našo družbo. Odbornikom sta na to bila soglasno izvoljena g. c. kr. profesor Jož. Apih in g. stolni kaplan Jož. Hribar. — Odbor je izvolil dosedanjega podpredsednika, preč. g. Lamberta Einspielerja, predsednikom, in g. blagajnika Šimna Janežiča podpredsednikom Mohorjeve družbe. — Število udov je letos nekoliko zrastle!

„Slovensko umetniško društvo“. Dne 4. rožnika t. l. je bil v „Narodnem domu“ v Ljubljani ustanovni občni zbor „Slovenskega umetniškega društva“, katerega smoter je: a) Pospeševanje slovenske umetnosti sploh, prirejanje slikarskih, kiparskih in drugih razstav bodisi samo domačih, bodisi slovenskih ali neslovenskih umotvorov, podpiranje mladih talentov in končno izvrševanje vseh po zakonu dovoljenih shodnih pravic; b) varovanje umetniških

pravic svojih članov, gojenje družabnosti, prirejanje zabav in poučnih predavanj, izdavanje reprodukcij, knjig, brošur in tiskovin sploh; c) sklepanje zvez z inozemskimi umetniškimi društvi in posredovanje med slovenskimi umetniki in odbori mednarodnih razstav — Smoter društva je najlepši, najblažji in najidealnejši. In ker je po §-u 4. politika iz društva izključena, bi človek mislil, da se bodo vsi slovenski rodoljubi z radostjo oklenili tega prekornega in prepotrebne družstva. Da ni še danes temu tako, je znano tudi čitateljem „Učiteljskega Tovariša“ iz naših političkih listov. Vkljub nasprotovanju šteje „Slovensko umetniško društvo“ že do danes okolo 60 članov, katerih število se bo — o tem smo do duše prepričani — v dohodnem času izdatno pomnožilo. V Slovincih je starodavna navada: Kar zasnujejo eni, to hočejo drugi — dasi so o važnosti in velikem pomenu stvari prepričani — zatreji že v rojstvu drugi. To je grda politična strast, ki nam ne dela časti pred drugimi Slovani in drugimi narodi. — Nadejamo se, da bo našlo mlado „Slovensko umetniško društvo“ tudi med slovenskim učiteljstvom krepke podpore! — V odbor so bili izvoljeni: ravnatelj Ivan Šubic, predsednik; cesarski svetnik, prof. Ivan Franke, podpredsednik; učitelj Eng. Gangl, tajnik; prof. Fr. Gerbič, blagajnik; Vatroslav Holz, odbornik; akad. slikar K. Jakopič in akad. kipar Ivan Zajc, odbor. namestnika; prof. Alojzij Šubic, arhivar; preglednika pa sta mestni arhivar A. Aškerc in režiser R. Inemann. — „Slovenskemu umetniškemu društvu“ želimo, da bi krepko napredovalo!

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta. O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta, katera se je vršila v soboto dne 3. m. m., nam je došlo sledeče poročilo. Predsednik proglasi sklepčnost, pozdravi navzoče, v prvi vrsti novega nadzornika za nemške šole, c. kr. realnega profesorja Kl. Profta. Zapisnikar poroča o kurentnih stvareh in pove, kako so bile rešene, kar se vzame soglasno na znanje. Stalnima mestnima učiteljema Jožefu Travnarju in Jakobu Furlanu se pripozna III. starostna doklada v znesku 40 in dopolnilna doklada v znesku gl. 20 — obema od dne 1. mal. travna letos. Sklene se vsled prošnje vodstva II. mestne deške 5 razrednice naprositi c. kr. deželni šolski svet, da dovoli s prihodnjim šolskim letom otvoritev IV. c razreda kot šeste vzporednice na omenjeni šoli. Prošnja nekega mestnega učitelja za dovolitev novčne podpore se ima priporočilno predložiti c. kr. deželnemu šolskemu svetu. Sklene se nakupiti za mestne šole več izvodov novega Orožnovega-Rutarjevega atlanta Avstro-Ogrske in v ta namen pri občinskem svetu izposlovati potrebni kredit. Odobri se nasvet začasne izključitve nekega učenca do konca tekočega šolskega leta. Na znanje se vzemo poročila c. kr. okrajnega šolskega nadzornika profesorja Frančiška Levca o nadzoru zasebne deške 4 razrednice v Marijanišču, obveznega pouka v slovenščini na mestni nemški dekliški 6 razrednici in obrtne pripravljavnice na II. mestni deški 5 razrednici in se imajo v končno odobrenje predložiti c. kr. deželnemu šolskemu svetu. Odobri se stavbni program za nameravano III. deško 5 razrednico. Sklene se, da se bosta vršili letošnji okrajni učiteljski konferencijski v telovadnici I. mestne deške 5 razrednice in sicer: konferencija za slovenske in slovensko-nemške šole v torek, dne 27. rožnika t. l., za nemške pa v sredo, dne 5. mal. srpana t. l., vselej ob osmih zjutraj. Rešita se prošnji za oprostitev od obveznega pouka v slovenščini in pa za naknadni odpis neke ukovine. Končno se izvoli c. kr. okrajni šolski nadzornik prof. Kl. Proft članom stalne komisije za zdravstvo na tukajšnjih ljudskih in meščanskih šolah.

Odlikovanje. Profesor Janez Jesenko v Trstu je stopil v pokoj na svojo lastno prošnjo. Tem povodom mu je podelilo Njegovo Veličanstvo naslov šolskega svetnika. Upokojeni gospod profesor je vrl slovenski značaj in odličen pedagog. Ker je bil tudi velik zaščitnik srednješolske slovenske mladine, ga bodo Tržičani zelo pogrešali. Šolski svetnik Jesenko je bil rojen l. 1838. v Poljanah na Kranjskem. Po dovršenih študijah je bil prvotno suplent na gimnaziji v Gorici, odkoder je prišel v Trst

1. 1867. Podučeval je zemljepisje in zgodovino, v katerih predmetih je bil prav veščak, ter je izdal v svoji stroki tudi več šolskih knjig v slovenskem jeziku.

Naj živi do skrajnih mej človeškega življenja!

Primorsko učiteljsko društvo. Na obnem zboru učiteljskega društva za sežanski šolski okraj, ki je bil dne 4. vel. travna t. l. v Štanjelu, je bil sprejet tudi predlog, da naj se osnuje „Primorsko učiteljsko društvo“, v katerem se bodo strinjala vsa slovenska in italijanska učiteljska društva. Prečitana so bila na obnem zboru tudi pravila z dostavkom, naj novo društvo začne delovati že v teku 2 mesecev. Poročevavec v „Popotniku“ pravi: Pod geslom „viribus unitis“ bodemo delovali Slovani in Italijani v prosep šolstva in boljšega našega gmotnega stanja.

Posnemajte ga! Častiti gospod Ivan Krušič, cesarski svetnik in c. kr. profesor v pokoju, je podaril celjskim samostojnim nemško-slovenskim razredom — takozvani slovenski gimnaziji — nad sto znanstvenih in zabavnih knjig. S tem velikodušnim činom je zdatno pomnožil mlado, torej še borno dijaško knjižnico, še posebej pa je obogatel učiteljsko knjižnico, z deli, kakršnih nima niti vsaka stara gimnazija na Slovenskem.

Slovenska ljudska šola v Gorici pred upravnim sodiščem. Dne 27. m. m. se je ukvarjalo upravno sodišče na Dunaju z dvema pritožbama mestne občine v Gorici zoper ministrstvo, ki je pustilo konfiscirati en del mestnih dohodkov kot prispevek za slovensko mestno ljudsko šolo. Upravno sodišče je razveljavilo dotično ministrsko odredbo, v ostalem pa je pritožbo odbilo. Slovenska zahteva je zdrčala mnogo nižje in treba bo nadaljevati napenjanje.

Na štirirazrednici v Trziču je izpraznjeno mesto za učitelja. Prošnje do 25. mal. srpana; na Slapu in v Hrenovicah pa do 7. mal. srpana.

Primerno darilo otrokom koncem šolskega leta je knjižica „Bratje in sestre, vse dosežemo z gorečo molitvijo“, katero smo že omenili v listu. Komad stane 10 kr.; če se jih pošlje najmanj 100, je poštnina prosta, drugače navadna. Dobiček je namenjen Alojzijevišču in „Šolskemu domu“ v Gorici. Knjižico razpošilja Anton Rejec, Gorica, dietro al Castello 4.

Iz ruskega šolstva. Ruska vlada se trudi, spraviti v ljudske šole kolikor mogoče poljedeljstva in gospodarstva. Vsaka šola bi naj bila spojena z manjšo kmetijo, katero bi učitelj obdeloval. Razven tega so učitelji že danes obteženi z različnimi strokami kmetijstva: z vrtnarstvom, sadjarstvom, bučelarstvom, svilarstvom i. t. d. — Guverner kerzonski izdal je ukaz, v katerem se ostro prepoveduje telesna kazen v šolah. Tudi klečanje se ne more pripuščati, ker je to znak pokore pred Bogom v molitvi.

„Slovenski List“ piše: „Za hišo nesramnosti bili se bodo torej nemčurski prvaki in tako naprej do zadnjega svobodo-miselnega gorskega učitelja.“

Poziv. Kateri gospodov tovarišev bi hotel v letošnjih počitnicah z menoj potovati po najlepših delih Tirolske, Solnograške, Zgornje Avstrije in Štajerske. Natančen vzpored pošljem takoj po vsprejemu sopotovalčevega pisma. Potovalo se bode deloma peš, deloma z vlakom. Taisti, ki ima namen potovati, naj blagovoli to pismo naznati Avguštinu Šabec, c. kr. učitelju v Idriji.

Prošnja. G. dr. Karol Glaser, profesor v Trstu, me je naprosil, da opišem za zadnji zvezek „zgodovine slovenskega slovstva“ v oddelku „vzgojeslovje“ vse slovenske učitelje-pisatelje. V ta namen pa potrebujem za še živeče tovariše potrebnih dat; prosim torej vse, da mi blagoizvolijo tekom 14 dni vpsolati: datum in kraj roj-

stva, kraj in čas šolanja in službovanja ter imenik knjig in raznih spisov; pri teh naj se še omeni, kje in kdaj so bili natisnjeni.

V Mokronogu, dne 22. rožnika 1899.

Jernej Ravnikar,
nadučitelj.

Zahvala. Naš rojak, prečastiti gospod monsieur Tomo Zupan, vodja, c. kr. profesor itd. blagovoli je podariti 24 lepo vezanih knjig naši učiteljski in šolarski knjižnici.

Za ta blagi čin se velikemu prijatelju narodne šole najpresrečneje zahvaljuje:

Šolsko vodstvo na Breznici,
dne 21. rožnika 1899.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 679

o. šol. sv. Izpraznjeno nadučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Šmartnem pod Šmarno Goro s postavnimi prijemki je zopet stalno oddati.

Prošnje, pravilno opremljene, je poslati po predpisanem uradnem potu tukajšnjem uradu do 22. t. m.

C. kr. okrajni šolski svet Ljubljana, dne 24. rožnika 1899.

Št. 715

o. šol. sv. Na meščanski šoli v Krškem z nemškim učnim jezikom je popolniti mesto učitelja za matematično-tehnično strokovno skupino, oziroma za jezikovno-zgodovinsko, s plačo 800 gld., od 1. prosinca 900 gld. na leto in s postavnimi starostnimi dokladi.

Pravilno opremljene prošnje naj se zakonitim potom vlagajo do 31. mal. srpana 1899.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 20. rožnika 1899.

Listnica upravnštva:

Čenjeni tovariši! Ne vem ali Vas je izboljšanje plač porinilo v vrtinec veselja ali kaj, da ste popolnoma pozabili na „Tovariša“? Uplačila od strani naročnikov res le — kapljajo, in društvena blagajna bode skoraj popolnoma na suhem. Ker pa se tiskarniški in upravniški stroški redno povračajo, zato je tudi treba redne polnitve blagajne, in radi tega Vas prav nujno prosim, da se blagovolite spomniti Tovariša vsaj zdaj-le ob polovici leta! Ko bi hoteli stari dolžniki „Tovariševi“ poslati vsaj eno petino svoje zastaline, pa bi upravništvo ne imelo nikakih skrbi; tako pa izgublja človek ob indolentnosti nekaternikov vsako veselje na kakem delovanju. Vsaj je vse zaman!

Z uljudno prošnjo, da se odzovete Svojej dolžnosti, pozdravlja Vas
upravnik „Tovariša“.

Ljubljana - Barje, 28. rožnika 1899.

Prva nemška slovnica

in

Prvo nemško berilo

za slovenske ljudske šole,

sestavili

A. Praprotnik, A. Razinger in A. Žumer.

Cena vezani knjigi 30 kr. se zopet dobi

v bukvarni Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnogoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petivrst. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.